

KWEKERSRECHT

Nationaal kwekersrecht

Het kwekersrecht beoogt enerzijds de kweker van een nieuw plantenras zeggenschap te geven over het gebruik van dat ras en anderzijds te bevorderen dat er wordt geïnvesteerd in veredeling waardoor er nieuwe rassen beschikbaar komen voor de maatschappij.

Aan het begin van de 20e eeuw ontstond in de landbouw de behoefte aan betere rassen. Hierdoor werd het kweekwerk in gewassen sterk gestimuleerd. Via de in 1924 gestarte Aanbevelende Rassenlijst en de in 1932 opgerichte Stichting Nederlandse Algemene Keuringsdienst (NAK) werden de rasgegevens verspreid en werd de kwaliteit van het zaaigoed gewaarborgd. De kweker kreeg tenslotte in 1941 het recht op een stelselmatige vergoeding voor het kweekwerk uit het toenmalige kwekersvergoedingen-fonds. Door het toenemende aantal rassen ontstond de behoefte aan de identificeerbaarheid van plantenrassen. De rassen werden in verband met ordening en keuring ingeschreven in een Centraal Rassenregister voor de verlening van kwekersrecht.

UPOV

UPOV (l'Union internationale pour la Protection des Obtentions Végétales) is een intergouvernementele organisatie met als missie een wereldwijde bescherming van nieuwe plantenrassen via het intellectuele eigendomsrecht. Op basis van het UPOV-verdrag van 1961 is in 1967 de Zaaizaad- en Plantgoedwet (ZPW) in Nederland tot stand gekomen. Door deze wet kreeg de kweker het volledige exclusieve recht over het commercieel verhandelde teeltmateriaal. De kweker diende zelf de licenties te innen. Dit werd niet langer vergoed uit een fonds. In 1998 is het UPOV-verdrag van 1991 van kracht geworden. Ook Nederland heeft dit ondertekend. Met ingang van 1998 is de ZPW aangepast naar aanleiding van de eisen van UPOV '91. Mede door al deze wijzigingen was de structuur van de ZPW inmiddels verworpen tot een onsamenhangend geheel. Met de herziening van 2005 is er weer een duidelijke wet ontstaan met werkbare procedures en regels.

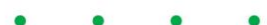
Op dit moment kent UPOV 68 leden. De meesten hebben zich aangesloten bij het verdrag van 1991, maar er zijn ook nog landen die slechts het verdrag van 1978 of zelfs van 1961 hebben geratificeerd. Indien men in één van de UPOV-lidstaten kwekersrecht wil aanvragen, dient dit altijd te gebeuren bij het betreffende land zelf. Op de website van UPOV vindt u ook de wetgeving van alle UPOV-lidstaten.

Zaaizaad- en Plantgoedwet 2005

Op 1 februari 2006 is de nieuwe Zaaizaad- en Plantgoedwet (ZPW 2005) in werking getreden. De tekst van de wet, de twee AMvB's en de twee Ministeriële Regelingen die hiertoe behoren vindt u in de ZPW 2005 (www.st-ab.nl/wetten/1032_Zaaizaad-_en_Plantgoedwet_2005_Zpw_2005.htm).

Het exclusieve recht van de kwekersrechthouder omvat de volgende rechten:

- voortbrengen van het ras;
- vermeerderen van het ras;
- behandelen van het ras;
- in de handel brengen van het ras;
- uitvoeren van het ras;
- invoeren van het ras;
- in voorraad hebben van het ras;
- laten verrichten van één van de hier bovenstaande handelingen.

Met het van kracht worden van UPOV '91 geldt dit exclusieve recht tevens op van het oorspronkelijk beschermde ras wezenlijk afgeleide rassen. Daarnaast heeft de kwekersrechthouder sinds UPOV '91 de mogelijkheid om zijn recht op het geogst materiaal, of op producten die rechtstreeks zijn vervaardigd met gebruikmaking van geogst materiaal, uit te oefenen indien hij geen mogelijkheid heeft gehad om zijn recht in eerdere instantie op het teeltmateriaal uit te oefenen. Met het verstrekken van licenties kan de kwekersrechthouder derden het recht geven om tegen betaling en/of onder bepaalde voorwaarden bovengenoemde handelingen met teeltmateriaal van beschermde rassen te verrichten.

Verkrijging van kwekersrecht

Om in aanmerking te komen voor kwekersrechtelijke bescherming dient een ras aan een aantal criteria te voldoen.

1. Er moet sprake zijn van een ras. Dit is in het kwekersrecht gedefinieerd als een plantengroep binnen een botanisch taxon van de laagst bekende rang, welke groep kan worden gedefinieerd aan de hand van de expressie van de eigenschappen die het resultaat is van een bepaald genotype of een combinatie van genotypen. De expressie van eigenschappen, het fenotype, is dus doorslaggevend om te kunnen bepalen of er sprake is van een zelfstandig ras. Daarbij dient die plantengroep zich te onderscheiden van elke andere plantengroep op grond van de expressie van tenminste één van die eigenschappen.
2. Het betreffende ras dient nieuw te zijn. Een ras wordt als nieuw aangemerkt wanneer op de datum van indiening van de aanvraag tot kwekersrecht geen teeltmateriaal of geogst materiaal van het ras is verkocht of anderszins ter beschikking is gesteld aan derden voor een periode die in Nederland niet langer mag zijn dan een jaar. Buiten Nederland mag deze periode niet langer zijn dan vier jaar, of zes jaar voor bomen of wijnstokken.
3. Het ras moet onderscheidbaar zijn van elk ander ras waarvan het bestaan op het tijdstip van de indiening van de aanvraag algemeen bekend is.
4. Het ras moet homogeen zijn. Dit wil zeggen dat het voldoende eenvormig is voor wat betreft de van belang zijnde eigenschappen. Hierbij wordt de variatie die samenhangt met de vermeerderingswijze in acht genomen (verschil tussen vegetatieve vermeerdering, hybriden, zelf- of kruisbevruchtende gewassen).
5. Het ras moet voldoende bestendig zijn. Dit betekent dat de van belang zijnde eigenschappen van een ras onveranderd blijven na achtereenvolgende vermeerderingen, dan wel aan het einde van iedere vermeerderingscyclus.

De bovenstaande eisen onder punt 3, 4 en 5 staan bekend als de DUS-vereisten (Distinctness, Uniformity en Stability).

Naast de hierboven genoemde eisen dient de aanvrager een naamsvoorstel te doen voor het ras. Dit kan zowel een 'fancynome' zijn als een code. Belangrijk is dat met de voorgestelde naam het ras voldoende geïdentificeerd kan worden. De aanvraag voor Nederlands kwekersrecht wordt ingediend bij de Raad voor Plantenrassen. De administratieve afhandeling van de aanvraag en de verantwoordelijkheid voor het kwekersrechtonderzoek ligt bij de Naktuinbouw. De DUS vergelijkingsproeven voor landbouwgewassen vinden onder verantwoordelijkheid van Naktuinbouw plaats bij de NAK en die voor bloembollen bij de BKD.

Uitzonderingen

Op dit recht van de kweker wordt een tweetal uitzonderingen gemaakt. De eerste uitzondering is het recht voor een teler om gebruik te maken van eigen vermeerderd zaaizaad of pootgoed voor de productie van eindproduct: het zogenaamde 'farmers' privilege'. Dit is echter geen algemeen recht. Allereerst geldt dit recht in Nederland alleen voor de gewassen aardappel en graan. Voor alle overige gewassen is het gebruik van eigen zaaizaad of pootgoed dus verboden. Een teler mag alleen gebruik maken van eigen zaaizaad of pootgoed indien de teler hiervan uit zichzelf melding maakt aan de kwekersrechthouder vóór de 15e mei van het kalenderjaar waarin de eigen geplante teelt zal worden geoogst. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat dit gebruik tot het eigen bedrijf beperkt blijft. Daarbij geldt dat, als een teler gebruik maakt van eigen zaaizaad of pootgoed, hij verplicht is om de kwekersrechthouder van het betreffende ras een vergoeding te betalen. In de regel is dit een bepaald percentage van de normale royaltyvergoeding voor het ras. Voor aardappelen is dit in de huidige wet vastgesteld op 60%, bij granen op tenminste 60%. Op dit moment geldt voor granen een percentage van 65% dat is afgesproken in een overeenkomst tussen Plantum NL en LTO. Het is echter ook mogelijk voor de kwekersrechthouder en de teler om onderling een afwijkende afspraak te maken.

Voor meer informatie zie ook www.eigenzaaizaad.nl.

De tweede uitzondering op het recht van de kwekersrechthouder is het recht voor anderen om gebruik te maken van beschermde rassen die op de markt verkrijgbaar zijn ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe rassen: de zogenaamde 'breeders' exemption'. Deze uitzondering is van wezenlijk belang om ervoor te zorgen dat er voldoende materiaal van rassen vrij beschikbaar is voor de veredeling. Het octrooirecht kent deze zgn. "breeders exemption" in principe niet. Zie hierover ook het standpunt van Plantum NL inzake het octrooi- en kwekersrecht.

Europees kwekersrecht

Sinds 1994 is de Communautaire kwekersrechtverordening van kracht. Inwoners van de 27 lidstaten van de Europese Unie kunnen met één aanvraag kwekersrecht verkrijgen op een ras voor het gehele Europese grondgebied. Dit communautaire kwekersrecht is supranationaal geregeld. Dat betekent dat het Europese systeem onafhankelijk van de nationale systemen functioneert. Een aanvraag voor Europees kwekersrecht wordt ingediend bij het Communautair Bureau voor Plantenrassen (CPVO). Sinds 2005 is de Europese Unie (met haar eigen systeem) als lid toegetreden tot UPOV.